

Toimintakertomus

Metakka – mediataitoja oppimassa

Metakka on Lappeenrannassa toteutettu Saimaan mediakeskuksen koordinoima hanke. Se käynnistyi oppimisympäristöajattelun myötä: koulutyössä haluttiin hyödyntää mediatalojen asiantuntijoita – toimittajia, kuvaajia, mediatoimittajia – koulu-uutisten teossa oppilaiden ja opettajien apuna.

Metakasta haluttiin luoda mediaprojekti, jonka sisällöksi valittiin uutiset. Uutiset ovat helposti strukturoitavissa ja sopivan lyhyitä ajatellen koulutyöskentelyä. Toimintamuotoon oli helppo liittää monenlaista tekemistä: ideointia, sisällön suunnittelua, kuvakäsikirjoitusta, kuvaamista, haastattelua, editointia ja – nykyajan monimuotoisen median mukaisesti – myös uutiseen liittyviä verkkosisältöjä. Työskentelyn alettua huomattiin, että esimerkiksi kuvakoot, kuvakulmat sekä kuvien muokkaaminen ja videoiden editoiminen olivat monille täysin uusia asioita.

Metakka-hankkeen uutistyössä lähdettiin toteuttamaan tutkivan oppimisen mallia. Oppilasryhmien pitää löytää uutisjutun aihe omasta kouluympäristöstään. Tapahtumia, ihmisiä ja asioita voi nähdä toimittajan silmin kiinnostavina niin, että niistä pitää kertoa muille (esimerkiksi suosituimmat välituntileikit, koulun kosteusongelma tai koulun näytelmäkerho). Tietoa hankittiin perinteisesti nettiä ja kirjoja hyödyntäen sekä ennen kaikkea kyselyin ja tekemällä haastatteluja.

Mediatalojen ammattilaiset ohjasivat työskentelyä kisälli-perinteen mukaisesti. Esimerkiksi kuvaustilanteessa mediatoimittaja kertoi ja opasti, millaista kuvaa tarvitaan ja mitä kuvaajan pitää ottaa huomioon. Ammattilainen opetti kisällille uutisen kielioppia: kuvien semantiikkaa, videoklippien lauserakennetta ja uutisilmaisun lingvistiikkaa.

Työskentely poikkesi koulumaisesta asetelmasta, jossa opettajalla on parikymmentä oppilasta ja 45 minuuttia tunnissa. Uutisoppitunti kestää muutaman tunnin ja työskentelypäivinä työskennellään kuin toimituksessa – juttu on saatava kasaan. Keskeisenä ajatuksena oli noudattaa yhteistoiminnallisen oppimisen mallia. Metakka-toimintatavassa jokainen ryhmän jäsen saa

asiantuntijaroolin: yksi oli toimittaja, toinen kuvaaja, kolmas editoija. Tällaisessa ryhmäprosessissa oli tilaa erilaisille osajille, mutta ryhmän piti silti tuottaa yhdessä oma juttu. Metakasta haluttiin luoda myös tekemällä oppimisen mediaprojekti. Projektissa ei uhrattu liikaa aikaa videokameroiden tai editointiohjelmiston opetteluun, vaan ne otettiin työkaluiksi, joiden ominaisuuksiin perehdyttiin tarpeen mukaan työnteon yhteydessä.

Metakka-hanke toteutettiin vahvasti tuetun mallin avulla: Saimaan mediakeskus koordinoi ja saattoi yhteen koululuokan ja media-ammattilaiset. Mediakeskus hankki tarvittavat välineet sekä antoi opettajille hankkeen vaatimaa täydennyskoulutusta. Koulutuksessa apuna toimivat media-ammattilaiset, ja tämän tuen myötä hanke oli myös koulutusprojekti Mediakeskuksen omalle henkilöstölle. Lisäksi uutistuotannossa käytettiin hankkeen alkuvaiheessa jonkin verran Ylen Kaakkois-Suomen uutisten laitteistoja ja studiotiloja. Hankkeen myöhemmässä vaiheessa koulu-uutiset toteutettiin niin, että kaikki toiminta kuvauksineen, editointineen ja lähetyksen koostamisineen voitiin tehdä koululla Mediakeskuksen peruslaitteistolla.

Mediatalojen ammattilaiset ja heidän osallistumisensa hankkeeseen toi paljon lisäarvoa Metakalle. Mediataitajina kannattaa hyödyntää esimerkiksi media-alan opiskelijoita tai lehtitalojen koululinkkejä, jotka voivat toimia opettajan tukena uutisten teossa.

Havaintoja ja pohdintaa hankkeen pohjalta

Metakka-hankkeessa on ehditty kahden vuoden aikana tehdä toistakymmentä koulu-uutislähetystä ja verkkolehteä. Lisäksi lukiolaisten kanssa toteutettiin Radio-Metakka, jossa oppilaat tekivät omat radiojuttunsa. Jutut julkaistiin Etelä-Karjalan radion internetsivuilla ja ne pääsivät myös lähetykseen. Metakka-hankkeessa käytetty työtapana on selvästi oppilaita innostava ja selkeän struktuurinsa vuoksi siirrettävissä koulusta toiseen. Uskomme, että koulu-uutisten teko on aito tutkivan oppimisen tehtävä. Oppilaat saavat itse määrittellä aiheensa ja käydä hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä; netistä, kirjoista, haastattelemalla. Tieto ei ole ennalta määriteltäviä oikeita vastauksia vaan oppilaiden itsensä tuottama tietokokonaisuus. Koulu-uutisten tapa esittää tietoa videona tai kuvitettuna nettijuttuna motivoi oppilaita. Koulun perinteisillä ryhmätyön

esittämismuodoilla, esitelmillä ja seinälehdillä on varmasti oma paikkansa, mutta nykyaikaisia mediavälineitä hyödyntävä tapa on luultavasti lähempänä lasten omaa media- ja tekstimaailmaa.

Kuopion yliopiston nuorisokasvatuksen professori Kirsi Pohjola esittää (HS 22.12.2009), että mediaympäristöt houkuttavat lapsia, koska niissä lapset voivat olla aktiivisia toimijoita ja tiedon tuottajia. Koulussa sen sijaan Pohjolan mukaan pitäydytään sekä fyysisessä kouluympäristössä että koulun määrittämissä oppisisällöissä. Mielestämme koulu-uutistyöskentely onnistuu rikkomaan tätä kaavaa ja sallii oppilaiden olla aktiivisia tiedon tuottajia sekä laajentaa omaa oppimisympäristöään koulun ulkopuolelle.

”Uutisprojektissa oli kiva toimia itse ja olla mukana videoissa. Hyvä mieli jäi kun uutisemme onnistuivat.”

” (oli kivaa) Kun ei ollut tavallisia koulutunteja sekä omatoiminen toiminta.”

Koulu-uutisten tekeminen myös lisää yhteisöllisyyttä. Uutisjuttuja tehdessä ryhmien sisälle syntyy positiivinen riippuvuus, sillä kaikkien ryhmän jäsenten panosta tarvitaan, jotta lopputulos olisi onnistunut. Uutistyöskentely voi tuoda oppilaista esiin sellaista osaamista, joka perinteisessä kouluopetuksessa jää kenties huomaamatta. Esimerkiksi yleensä heikosti keskittyvä oppilas saattaa työskennellä pitkäjänteisesti saadessaan vastuuta itseään kiinnostavassa asiassa, esimerkiksi työryhmän kuvaajana. Isossa ryhmässä hiljainen ja vetäytyvä oppilas saattaa osoittautua pienessä työryhmässä tarkkasilmäiseksi havainnoitsijaksi, joka osaa valita hienoja kuvakulmia juttuun. Uutistyöskentelyssä oppilaat myös kannustavat toisiaan ja haluavat toistensa onnistuvan. Yhteisöllisyyttä lisää myös muiden luokkien oppilaiden ja opettajien ottaminen mukaan juttuihin. Mainio uutisjuttu syntyy ekaluokkalaisten päivästä, kouluruokailusta, välituntileikeistä tai pyöräilykypärän käytöstä. Koulun oma uutislähetys sopii tietysti julkaistavaksi koulun kotisivulla, mutta se ansaitsee myös oman ”gaalansa” vaikkapa koulun yhteisen juhlan osana tai vanhempainillassa.

Vaikka uutinen ei välttämättä ole varsinaisesti lasten tekstilaji, lapset kuitenkin törmäävät uutisiin monissa eri yhteyksissä. Omien uutisten tekeminen ei saa olla liian vakavamielistä ja valmiin mallin mukaan tuotettua. Lopputuotoksena syntyneet uutiset saavat olla reilusti lasten näköiset eivätkä

turhan asialliset ja ”jäykät”. Onhan kyse kuitenkin lasten uutisista, joissa kerrotaan lasten elämään läheisesti liittyvistä aiheista. Ensimmäisissä Metakan koulu-uutisissa imitoitiin melko kurinalaisesti Ylen alueuutisten formaattia. Tehtiin 30 sekunnin mittaisia sähköitä ja lyhyitä uutisjuttuja. Aiheet saatiin etupäässä koulun ulkopuolelta. Huomasimme melko pian, että oppilaat ovat hiukan pettyneitä, jos eivät pääse haastattelemaan ihmisiä kameran ja mikrofoniin kanssa. Niinpä luovuimme ”aikuisten uutisten” uutissähkeistä, joissa uutisjuontajan lukeman sähkötekstin päällä näytetään kuvituskuvaa, mutta ei haastatella ketään. Alueuutisissa juttujen aikarajat ovat tiukkoja ja usein haastatteluista käytetään lopullisessa jutussa vain lyhyt vastaus. Päädyttiin siis väljentämään raamia.

Uutisjutun rakennetta ja uutiskriteerejä voi väljentää ja suhteellistaa koululaisten maailmaan sopiviksi. Tiedon luotettavuus ja oikeellisuus ovat tietysti tavoitteita niin aikuisten kuin lastenkin uutisissa. Lisäksi kannattaa miettiä, keiden ääni kuuluu lasten tekemissä uutisjutuissa. Aikuisten uutisissa pääsevät usein ääneen yhteisön tavalla tai toisella auktoriteeteiksi määrittelemät henkilöt, kuten poliitikot, talouselämän merkkihenkilöt ja instituutioiden edustajat. Lapsia voi kannustaa etsimään tietoa juttuihinsa toisilta lapsilta sekä ”arjen asiantuntijoilta”. Jos esimerkiksi tehdään juttua koulun remontin tarpeesta, haastatellaan oppilaita, jotka opiskelevat rapistuvassa koulussa ja talonmiestä, joka työkseen korjaa ja hoitaa kiinteistöä. Välttämättä ei haastateltaisikaan rehtoria, joka on kouluhierarkian huipulla ja tietysti ”virallinen” lausunnonantaja koulua koskevilla asioilla.

Koulu-uutisten haastattelut saavat myös olla pidempiä kuin mediatalojen tekemissä uutisissa. Ehkä kannattaisikin mieluummin puhua koulun ajankohtaisjutuista kuin varsinaisista uutisista. Yleisistä uutiskriteereistä kielteisyys, odottamattomuus ja superlatiivisuus sopivat koulumaailmaan melko huonosti. Sen sijaan sellaiset kriteerit kuin relevanssi – vaikutus yhteisön elämään - henkilöitävyys ja läheisyys tuntuvat olevan hyviä perusteita koululaisten juttuvalinnoille. Tämä on nähtävissä myös siinä, että monet oppilasryhmät ovat halunneet valita aiheensa koulun arkisesta elämänpöydästä sen sijaan, että olisivat lähteneet koulumiljöön ulkopuolelle. Toki uutisten perään on lähdetty koulun portista uloskin. Samalla on laajennettu oppimisympäristöä ja omaa tietovarantoa. Koulun ulkopuolisia aiheita ovat olleet esimerkiksi huoltoaseman peliautomaatit, joutsenten kevätmuutto, lakkautusuhan alla oleva leirikeskus, hylättyjen kissojen hoitokoti sekä lapset paikallisen antikvariaatin asiakkaina.

Kaiken kaikkiaan uutisten teko näyttää sopivan hyvin hauskaksi ja opettavaiseksi kouluprojektiksi. Täytyy vain pitää mielessä, että uutiset tehdään lasten näkökulmasta ja lasten ehdoilla. Pienet epäonnistumiset tai suunnitelmien muutokset kuuluvat asiaan. Pääasia, että kaikille jää uutisten teosta positiivinen kokemus ja uudenlainen tietoisuus median toiminnasta ja medialla vaikuttamisesta.

” Kivaa oli tehdä uutisia ja päästä mukaan tuohon projektiin. Hyvä mieli jäi taas siitä, kun kaikki onnistui aika hyvin. Joskus hermostutti, kun muutama teksti katosi, mutta se on kuulemma ihan normaalia. Projektin tekeminen oli kivaa, kun pääsi tutustumaan eri ammatteihin.”